

DE GROOTE HEIDE BIJ VENLO

Voor ons ligt een beschrijving van het natuurgebied de Groote Heide. Dat dit gebied er tegenwoordig zo goed bij ligt als uit de volgende artikelen zal blijken, is niet vanzelfsprekend. In 1945 eindigde, met het einde van de Tweede Wereldoorlog, ook het gebruik als militair vliegveld. Langs en op de kapot gebombardeerde of opgebroken startbanen begon van alles te groeien. Militairen gingen het gebied intensief gebruiken als oefenterrein. Bewoners van Venlo ontdekten de heide voor alle mogelijke vormen van recreatie. In een krant van destijds werd gesproken van 'allemansland'. In Venlo heerste woningnood, er moest dus veel gebouwd worden. Wat lag er in de jaren zestig voor de overheid meer voor de hand dan bouwen op de toch maar braak liggende heide? Aan weerszijden van de grens ontstond er onrust en verzet onder de bevolking over deze plannen. In Venlo leidde dit tot de oprichting van het Comité Grote Heide. Dit Comité heeft jaren lang actie gevoerd en de publiciteit gezocht om de Groote Heide te bewaren voor recreatie en natuur. Ook in de lokale pers kreeg het Comité grote aandacht. De overheid kreeg tenslotte meer oog voor andere waarden van de Groote Heide; de bouwplannen werden ingeruild voor natuur en recreatie. Nu heeft het gebied dan ook een bestemming die gericht is op behoud van de natuur. Het eerste idee voor beheer vinden we in een scriptie van G. van Beek. In het kader van "Stichting Mensen zonder Werk" heeft hij ook de eerste beheersmaatregelen uitgevoerd. Naderhand zijn er op initiatief van de Gemeente Venlo enige beheersvisies ontwikkeld, uitmondend in een door het gemeentebestuur goedgekeurd beheersplan. Het nu voorliggende themanummer van dit Maandblad is een uitvloeisel van een uitvoerige inventarisatie die zal dienen als uitgangspunt voor toekomstige monitoring van ontwikkelingen van fauna en flora.

J. Eenshuistra

L. van Beierenstraat 1, 5913 VM Venlo

Foto: Boena van Noorden

I N L E I D I N G

Het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg werd opgericht in 1910. Van oudsher is de studie van de natuurlijke historie, te onderscheiden in plantkunde, dierkunde en geologie, de raison d'être van de vereniging. Deze gemeenschappelijke interesse is de oorzaak van een sterke band tussen de leden. Dat heeft te maken met de overweldigende uitgebreidheid van het studiegebied. Van gesteentevorming door vulkanisme in het tertiair tot parasitisme bij mieren, het is allemaal onderwerp van deze studie. Niemand kan dan ook in zijn eentje het gehele gebied overzien; daardoor is samenwerking en vooral uitwisseling van ervaringen en waarnemingen essentieel. Het Genootschap is dan ook een bloeiende vereniging.

De relatief grote afstanden in de provincie Limburg hebben er in het verleden toe geleid dat de leden zich organiseerden in lokale kringen. Afkeer van lange reistijden en de excentrieke ligging van de provinciehoofdstad - welke de zetel is van het Genootschap - leidden ertoe dat regionaal de leden elkaar opzochten in deze kringen. Daarbij zijn de activiteiten van de leden van deze kringen sterk gericht op de eigen omgeving.

Naast de kringen, waarin de leden dus geografisch georganiseerd zijn, kent het Genootschap een groot aantal studie- en werkgroepen, welke thematisch georiënteerd zijn. Als voorbeeld noemen wij slechts de Plantenstudiegroep; voor een volledig overzicht kan verwezen worden naar dit Maandblad op welks achteromslag een compleet overzicht prijkt.

Veelal zijn leden actief zowel in hun kring als in een - en vaak zelfs meerdere - van de studie- en werkgroepen. Dat leidt tot kruisbestuiving, zowel geografisch als thematisch. Bijzondere ontwikkelingen, van waarnemingen van zeldzame vogels tot ongerustheid over de ruimtelijke ordening, zijn dan ook vaak dezelfde dag al bekend aan de andere kant van de provincie.

Bij het vastleggen van de resultaten van onderzoek door de leden speelt het eerder genoemde Natuurhistorisch Maandblad een prominente rol. Een deel van het onderzoek naar vogels wordt gepubliceerd in het eveneens door het Genootschap uitgegeven tijdschrift *Limburgse Vogels*. Beide tijdschriften worden gerefereerd in periodieken als *Current Contents* en *Biological*

Abstracts, zodat de inhoud beschikbaar is voor de wereldwijde biologische gemeenschap.

De laatste jaren hebben een grote vlucht doen zien van gegevensbanken, waarin waarnemingen van planten- en diersoorten geografisch zijn opgeslagen. Enerzijds is dat te danken aan de opkomst van de pc, die voor dit doel buitengewoon geschikt is en al in de begintijd van zijn ontwikkeling menige kaartenbak naar zolder heeft doen verhuizen (of naar een stoffig hoekje daarvan, want veelal stonden zulke kaartenbakken op de hobbykamer, dus op zolder). Anderzijds is het beschikbaar komen van zeer veel kennis op het gebied van natuurlijke historie daar ook debet aan. Negentig procent van alle biologen ooit is nog in leven. De laatste jaren is zeer veel systematische kennis verworven en toegankelijk gemaakt in veelal uitgebreid geïllustreerde determinatiewerken. Daarvan is direct gebruik gemaakt door ecologen en door amateurveldbiologen voor hun veldstudies. Deze veldstudies zijn onmisbaar gebleken bij de moderne natuurbescherming en de natuurontwikkeling.

Er is dan ook veel belangstelling voor de informatie met betrekking tot de verspreiding van organismen in de centrale databank van het Genootschap. Een aantal zaken maken deze databank extra interessant. Doordat al in een vroeg stadium werd begonnen met digitalisering van de gegevens - waarbij het programma 'Inventar' van Mistletoe Information een onmisbaar gereedschap bleek te zijn - zijn deze altijd snel beschikbaar en indien gewenst grafisch (in de vorm van een verspreidingskaartje) uit te draaien. Werkgroepen schrikken er niet voor terug ook oude gegevens alsnog aan het bestand toe te voegen, zodat voor bestudering van de ontwikkeling van populaties vaak van meerdere tientallen jaren gegevens beschikbaar zijn. Niet in de laatste plaats dient vastgesteld te worden dat de deskundigheid van Genootschapsleden onomstreden is en de betrouwbaarheid van de gegevens voldoet aan hoge maatstaven.

Het komt dan ook steeds vaker voor dat organisaties met een taak op het gebied van natuurbeheer een beroep doen op het Genootschap om gegevens te verstrekken over het voorkomen van plant- en diersoorten in hun terreinen. Sinds enige tijd gaan die verzoeken steeds vaker vergezeld van een verzoek om interpretatie van de gegevens: de waarnemer is bij uitstek

geschikt om zijn eigen gegevens van interpretatie te voorzien. Het Genootschap juicht die ontwikkeling toe. Een complicerende factor was tot voor kort dat coördinatie, begeleiding en zakelijke afhandeling ad hoc door toevallig beschikbare leden werden uitgevoerd. Om dit te stroomlijnen is stichting de Lierlelei in het leven geroepen, volledig ressorterend onder het Genootschapsbestuur maar met eigen verantwoordelijkheid.

De Gemeente Venlo heeft in 1996 aan stichting de Lierlelei opgedragen een inventarisatie uit te voeren van de intrinsieke natuurwaarden van de op haar grondgebied gelegen Groote Heide. Achtergrond daarbij is geweest dat in de laatste jaren veel tijd en geld is gestoken in de ontwikkeling van de natuurwaarden in het gebied, terwijl over de effectiviteit daarvan twijfel was ontstaan.

Door de leden van het Natuurhistorisch Genootschap, met name door de leden van de kring Venlo, is in de loop van dat seizoen een grondige inventarisatie uitgevoerd van een aantal aspecten van het gebied. De doelstelling is geweest te komen tot een beschrijving van de natuurwaarden van het gebied die gebruikt kan worden enerzijds om aanbevelingen te geven met betrekking tot de te nemen beheersmaatregelen, anderzijds te beschikken over een beschrijving van de Ausgangssituatie bij de beoordeling van de uitwerking van deze nog te nemen of misschien juist achterwege te laten maatregelen. Een dergelijke inventarisatie kan overigens nooit volledig zijn, daarvan zijn wij ons bewust. Desondanks lijkt, gezien de resultaten die in genoemd rapport werden gepresenteerd, ruimschoots aan de doelstelling van het onderzoek te zijn voldaan. De daar gepresenteerde gegevens kunnen als maatstaf dienen voor de beoordeling van toekomstige ontwikkelingen in het gebied, al dan niet veroorzaakt door actieve beheersmaatregelen. Het totale rapport omvat ruim driehonderd pagina's; dat is teveel voor integrale publicatie. De artikelen in het voor u liggende Maandblad zijn dan ook slechts een beperkte selectie van de informatie uit het rapport.

Aan al de leden van het Genootschap, al dan niet behorend tot de kring Venlo, die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van dat rapport, wordt dank uitgesproken. Zonder hun enthousiaste en deskundige inzet was het onderzoek, waarvan dit themanummer de weerslag is, niet mogelijk geweest. Wij hopen dat hun werk en de betrokkenheid van de Gemeente Venlo mogen leiden tot een optimale ontwikkeling van de natuur op de Groote Heide en - in samenwerking met het bezoekerscentrum - moge leiden tot grotere kennis van de natuurlijke historie van Venlo en omgeving, want daarmee is het uiteindelijk begonnen.

P. Thomas

LTM-weg 26, 6412 BP Heerlen

De uitgave van dit themanummer is mede mogelijk gemaakt dankzij financiële bijdragen van:

Stichting
het Limburgs
Landschap

opgericht 31 juli 1931

